

ОТ РЕДАКЦИИ АД РЭДАКЦЫІ EDITORIAL

Летам Рэспубліка Беларусь адзначае адзін з самых значных юбіляяў у 2019 г. – 75-годдзе вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Нягледзячы на тое што за час, які аддзяляе нас ад тых падзей, паспела вырасці ўжо некалькі пакаленняў беларусаў, мы не перастаем, усведамляючы лёсавызначальнасць той барацьбы за свабоду беларускага народа, успамінаць людзей, якія аддалі за яе свае жыцці. Мы ўспамінаем герояў і ахвяр той барацьбы – людзей, хто са зброяй у руках на франтах ці ў тыле гераізмам і мужнасцю супрацьдзейнічаў ворагу, замярзаў, несучы варту ў акопах і партызанскіх зямлянках, хто самааддана каваў меч перамогі на заводах і фабрыках, тых, хто сабою ўвасабляў сілу і моц барацьбы за права беларусаў жыць на сваёй зямлі і выходзіць дзяцей пад мірным небам.

Беларусь заплаціла за сваё вызваленне і перамогу над фашызмам велізарную цану: страціла амаль кожнага трэцяга жыхара (3 млн чалавек, з якіх палова – каля 1,5 млн – гэта мірныя людзі, якія не з’яўляліся ўдзельнікамі баявых дзеянняў). Мы не перастаем памятаць і тых бязвінных ахвяр, каго антычалавечая ідэалогія нацызму рукамі бязлітасных катаў спаліла разам з роднай вёскай, у печах лагераў смерці, замучыла насмерць у канцлагерах ці засценках гестапа. Памятаем усіх тых, каго знішчылі стваральнікі гэтай ідэалогіі як частку чалавечтва, што не адпавядала іх уяўленням аб пабудове новага парадку ў свеце. Менавіта таму на тэрыторыі Беларусі паўсталі і працягваюць паўставаць сотні помнікаў – сімвалаў вечнай памяці пра герояў і ахвяр той страшнай вайны.

Памятаем мы і пра тое, што ніводная рэспубліка былога СССР не панесла такіх страт у гэтай барацьбе з карычневай чумой. За час вайны была знішчана трэць нацыянальнага багацця Беларусі. Для разумення ўкладу Беларусі ў перамогу варта адзначыць, што Злучаныя Штаты Амерыкі разам з Вялікабрытаніяй страцілі ў час Другой сусветнай вайны не больш за 800 тыс. чалавек, і пры гэтым ваенныя дзеянні не праходзілі на іх тэрыторыі. Ні ў якім разе нельга недаацэньваць ролю саюзнікаў у перамозе над нацызмам, але такія параўнанні даюць магчымасць зразумець маштаб таго ўкладу і памеры тых страт, якія панесла Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Задача гісторыкаў сёння, як і раней, заключаецца ў глыбокім даследаванні ўсіх тэм, звязаных з падзеямі Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Беларусі, акупацыйным рэжымам, усенароднай барацьбой з захопнікамі, падрыхтоўкай вызвалення, правядзеннем аперацыі «Багратыён». Безумоўна, шмат зроблена, але ўсё яшчэ няма матэрыялаў чакаюць сваіх даследчыкаў, няма імёнаў пакуль безыменных герояў і ахвяр не выліты бронзай на абелісках і помніках. Задача гісторыкаў, якія займаюцца вывучэннем падзей Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў, – вярнуць гэтыя імёны ў гісторыю. Удалым прыкладам з’яўляецца сумесная праца міжнароднага калектыву гісторыкаў, прадстаўнікоў мастацтва, дзяржаўных органаў па адкрыцці мемарыяла на месцы Трасцянецкага лагера смерці, які існаваў у гады вайны. І такіх прыкладаў шмат.

Матэрыялы, якія змешчаны ў нумары, тычацца некаторых старонак жыцця беларускага насельніцтва ў час вайны на акупаваных нацыстамі тэрыторыях. Артыкул А. М. Максімчыка прысвечаны адной з ключавых праблем у арганізацыі і развіцці партызанскага руху на тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны – праблеме харчовага забеспячэння. На аснове апублікаваных і архіўных дакументаў аналізуюцца крыніцы забеспячэння партызан харчаваннем, разглядаюцца аспекты ўзаемаадносін мясцовага насельніцтва і партызан, роля Беларускага штаба партызанскага руху і партыйных органаў у арганізацыі і забеспячэнні партызан. А. Г. Цымбал на падставе нямецкіх трафейных дакументаў даследуе працоўную штодзённую Беларусь беларускіх грамадзян у гады германскай акупацыі. Асаблівую ўвагу аўтар звяртае на аналіз стратэгіі выжывання простых людзей ва ўмовах акупацыі на прыкладзе работнікаў Галоўнай чыгуначнай дырэкцыі «Мінск». Нарэшце, С. У. Сілава на аснове архіўных дакументаў звяртаецца да дзейнасці праваслаўнай царквы ў Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Разгледжана роля асобных святароў у нармалізацыі і развіцці прыходскага жыцця і выратаванні вернікаў, на прыкладах паказаны формы ўзаемадзеяння праваслаўнага кліру з партызанскім і падпольным рухам, праблемы ўзаемаадносін з прадстаўнікамі акупацыйнай улады і калабарацыі.